

Горан Петрович

Разказ

Тъкмо се готвех за един от своите разкази

С госпожица Станислава Т. се запознахме непосредствено след преместването си. Нейното скромно жилище се намираше под нашето, още на другия ден за добре дошли тя отстрани паяжината от своя таван.

Беше приятна жена, но блясъкът в очите ѝ не се задържаеше за дълго – ясно си личеше, че в своите петдесетина години имаше най-малко трийсет с удължен декември. Живееше неомъжена, почти целия си живот беше прекарала, грижейки се за трудно подвижния си баща и за няколко саксии, в които не растеше нищо, дори случайна трева. Две зими преди ние да дойдем, бащата на Станислава Т. починал и на нея ѝ останали само глинените гърнета, пълни догоре с тъмна пръст на буци, която продължавала да не ражда нищо. Въпреки това още с пукването на пролетта Станислава отново с надежда ги изнасяше на балкона. Зиме пък, за да не мръзнат, грижливо нареждаше една до друга празните саксии по прозорците на своя невесел живот.

Приятелството със самотната жена беше от онези, които се състоят в любезно поздравяване по стълбището и съвместно слушане на драматичните спортни предавания. С последните избобляваше цялата сграда. Нечий радиоапарат ги разпространяваше с голям ентузиазъм до най-малките подробности, с превземките на репортерите или въздишките на зрителите на някаква далечна, претъпкана с хора арена. Не си ходехме на гости, само няколко пъти си поприказвахме малко дали има ябълки на пазара и кой сорт е най-подходящ за определена част на деня.

И тогава, един тих следобед, вероятно спортният полусезон е бил завършил, на вратата се позвъни. В първия момент си помислихме, че на госпожица Станислава Т. ѝ е прилошало, беше бледичка, с разтреперан глас. Говореше сякаш насила, засрамено:

– Прощавайте, ако преча, но бих искала да ви помоля за нещо, нещо съдбоносно, така да се каже, от жизнена важност.

– Заповядайте, не се притеснявайте – посочих на гостенката стаята, в която се грижим за разговорите.

След като няколко минути разглежда разпръснатите по масата думи – тъкмо ги приготвих за един от своите разкази – Станислава Т. дръпна с два пръста широко клепачите си и каза:

– Виждате, а и по очите ми ясно личи, че аз не съм се омъжвала. Като млада бях сгодена за моя Хранислав. Обаче няколко дни преди

насрочената венчавка той изчезна, без да се сбогува и без каквото и да било обяснение. Аз първо го чаках. А после продължих да го чакам. Никога не съм обикнала друг. Ето, след трийсет години този Хранислав се връща от чужбина. Има намерение да ме посети. Получих писмото му, в което ме известява, че ще дойде за рождения ми ден в първата събота на месец декември. Как да ви кажа? Аз искам да го видя, но не искам той да ме види. Поне не такава каквата съм.

Госпожица Станислава Т. млькна. Погледът ѝ окончателно клюмна към скута. Нито жена ми, нито аз знаехме какво да отговорим. Изповедта на нашата гостенка шумолеше по покривката на масата, вече не знаех кой е моят, а кой нейният разказ...

Тук-там денят се оттегляше от стаята.

Не исках да отстъпя, нито пък бих го направил някага, докато не се предадох

Разбира се, аз дълго не отстъпвах. Жена ми обаче казваше, че трябва да помогнем. Впрочем крайно време е и аз да направя нещо по нейно желание. Няколко сутрини намирах молби в леглото ни, после убеждавания, най-сетне – изрични искания. Както обикновено ставаше, не исках да отстъпя, нито пък бих го направил, докато не се предадох.

– Добре де, но много съм любопитен как ще направиш всичко това – питах, колкото с лекото си заяждане да замаскирам своето поражение.

– О, вече всичко съм обмислила – радостно подскочи жена ми.

– Нима? – сметнах, че трябва да се почувствам и леко засегнат.

– Да ти призная, знаех, че ще се съгласиш и отдавна се захванах да подготвям цялата работа – измъкна се тя.

А всичко преразказано се отнасяше за първата събота на декември. Та значи, тази сутрин ние отиваме при госпожица Станислава Т. Докато нейният приятел от чужбина е на обяд, моята жена е нейна дъщеря, а аз – зетят. Привечер, когато той си отиде, ние се връщаме в нашето жилище.

– Мисля, че не е възможно – магнах с ръка. – Преди още да опитаме супата, той ще е открил цялата лъжа! Недей, защото горката жена ще се почувства непоправимо нещастна.

– Не е възможно ли? Май остаряваш! Вземи, препиши всичко, както ще се случи и накрая ще си ми благодарен, че съм те накарала! Само те моля, когато добавяш онези твои описания, да не прекаляваш, защото ще излезе, че именно аз съм непоправимо нещастната особа! – беше най-краткият извод от потока от думи, които изля жена ми.

Прецених, че е разумно да отложа разговора за някой друг ден. Тогава ми се струваше, че най-важното е да не я направя нещастна. Освен това – а то беше напълно достатъчно – аз я обичах.

И така, започнах подготовленията. Някой път се събирахме тримата. Друг път жена ми ме изпитваше. Това би трябвало да имам наум, това да зная, а това в никакъв случай не бива да забравям. Към своята тъща ще се обръщам със Сташа. Към него, леко студено – с господине. Никакво тупане по рамото, за чужбина ще говоря с леко презрение, ще похваля обяда, към края ще разкрия плана за съвместната ни почивка през есента, която предприемаме всяка година през октомври, за да

съберем малко топлинка за зимата.

И по-рано бях изпитал прецизността на жена си. Но тези приготовления бяха нещо специално. Тя не само пренареди целия тъжен живот на Станислава Т. в наниз от радостни дни, но се погрижи в нейното жилище да има наши снимки от младини, а на стената – портрет на несъществуващия съпруг, дето се вика, Сташа вече от пет години беше вдовица.

Освен това всички видими бръчки на самотническия живот бяха опънати или просто пометени със стръкче ела. Моята жена разреса ресните на килима, избърса от огледалото излишъка от меланхолия, за да ни бъде по-комфортно, раздели времето на два стенни часовника, а тъжните домашни кътчета пренесе в мазето. Аз направих някои необходими поправки, смених шума на водата в чешмите, отстраних нощното капане на крана, отстраних звука от трикратното заключване на бравата, надвих глухата тишина на паркета със стотици ситни, живи крачки. Отдъхнахме си, когато на лицето на Станислава Т. се появи, кой знае откъде, изчезналата руменина. Само в нощта преди решителния ден, докато пишех последните си бележки, жена ми сериозно ме предупреди:

– Въздържай се от твоите описания, остави живота сам да се преразкаже.

За много години

На сутринта, в първата събота на декември, моята жена настоя да излезем заедно. Първо, искаше да занесе подарък на тъщата – букет цветя и бутилка вино. Второ, смяташе по този начин постепенно да навлезем в ситуацията. Трето, никак не ѝ се искаше в уречения час просто да се качим един етаж нагоре. Съгласих се с всичко най-вече поради това, че нямаше смисъл да се противя.

След като прекарахме няколко часа в безцелна разходка, бяхме се отдалечили в онази част на града, където уж живеехме, бързо се запътихме оттам към Сташа. Във входа донесохме снежинките на първия сняг и ентузиазирани разговор. На вратата позвънихме, но веднага влязохме. Още от антрето жена ми извика:

– Майко, честит рожден ден!

Когато прекрачихме в трапезарията, казах и аз:

– Сташа, за много години!

Госпожица Станислава Т. отговори:

– Благодаря, деца, нямаше нужда да харчите.

След това ни представи на господина, който седеше на масата. Каза меко, почти повярвах:

– Това е моята дъщеря. А това е моят зет. Това е мой стар приятел от далечна чужбина!

– Приятно ми е – ръкувах се аз.

– Майка ми е разказвала за вас, Храниславе – поклони се сдържано жена ми.

– Станислава, имаш хубава дъщеря – учтиво каза гостенинът в тон с порядъчния си вид.

Жена ми ме погледна одобрително. Това означаваше: всичко започна идеално.

Госпожица Станислава Т. повика дъщеря си в кухнята да ѝ помогне нещо, вероятно да събере смелост. Аз предложих на гостенина пиене. Казах му:

– Препоръчвам ви ликьора от орехи.

– За съжаление, не смея да пия алкохол – отказа Хранислав.

– Здравни неволи ли? – попитах уместно.

– Как да ви кажа, има едно дълго и заплетено латинско название, но по нашенски казано, имах дългогодишни угризения на съвестта. Вие

трябва да знаете за романа ми със Сташа. Наистина, като я виждам толкова доволна, се чувствам по-добре. А какво отглежда тя в тези празни саксии на прозореца?

Изгръпнах целият. Нима е възможно толкова бързо да ни прозре? В джоба си стисках листчето със своите бележки, но нямаше начин да го извадя незабелязано, бях принуден да говоря наизуст:

– Ех, жалко, че не дойдохте през пролетта! Нямаме си представа какво ли не никне тук! Шарения! Миналата година тук се отбиваха и птици! Прелест! И слънцето се вплита! По цяла нощ остава! Щом ви казвам! Не можете да познаете ден ли е, или нощ!

– Да, да, само нашата страна може да роди нещо толкова чудесно – промърмори разсеяно гостенинът.

Чужбина е богата на щастие, у нас то е рядкост

Беше истински семеен обяд. Говореше се много, чиниите се предаваха от ръка на ръка, добавяха се думи и сол, подканваше се, досипваше, духаше в лъжицата, с интерес се опитваше и слушаше.

Дали заради онази болест, или заради нещо друго, но гостенинът хапваше най-малко от всички. Само любопитно кокореше очи, жаден да узнае от нашия разговор нещо повече за живота на Сташа, всичко, което не знаеше, а сега нямаше смелост да попита.

Но колкото повече времето минаваше, ставахме все по-мълчаливи. Страхувахме се да не би по някаква непредпазливост да развалим вече създаденото впечатление: животът на Сташа е пълен като тази изобилна трапеза, около която сме се събрали.

Може би от желание за още нещо, може би развеселен от небрежността на нашите стенни часовници, чужденецът ставаше все по-приказлив. Описваше ни какво е работил, как постигнал несъмнен успех, думата „несъмнен“ беше подчертана два пъти; как бил назначен за съветник на правителството, думата „правителство“ беше изречена с многозначителен шепот; как станал съсобственик на една от тамошните най-големи минни компании, думата „най-големи“ придружи със замах на ръката. Наистина, жена му го напуснала, а децата живеели далеч от него.

– Въглища ли копаете? Желязна руда? Нещо трето? – попитах и станах да откряна прозореца, стори ми се, че в стаята стана тясно от такива размери.

– Не – отговори той. – Моята компания търси щастие.

– Чужбина е богата на щастие, у нас то е рядкост казах, не без известна доза завист.

– Може би – колебливо потвърди Хранислав. – Но преди всичко трябва да се прехвърлят огромни количества нещастие. Не можете дори да си представите тези необятни безплодни планини. Знаете ли, щастие-то вече не е въпрос на съдба. Трябва да познавате и да разполагате с най-съвършена технология.

– Все пак щастие-то си е щастие. Като го откриете веднъж, можете да си живеете съвсем спокойно.

– Не, млади човече – отговори Хранислав. – Когато намерим парченце щастие, ние го продаваме, за да продължим нашите проучвания и разработки. Непрекъснатите вложения са много важни.

– Добре, но все пак веднъж трябва да се спре.

– Нито една компания не може да си позволи това. Започването на нови издирвания е скъпо...

– Не разбирам! – прекъснах го аз. – Не разбирам целта на тази работа!

Хранислав млъкна. Възцари се стъклена тишина.

Станислава Т. ме погледна уплашено. В очите на жена си съзрях укорителен отблясък. Чужденецът продължаваше да мълчи, единствената промяна беше в това, че сега лицето му се беше зачервило.

– Прощавайте, малко прекалих – понечих да се измъкна от неприятната ситуация.

– Няма нужда да се извинявате, аз също не разбирам – призна той и отново разсеяно погледна към глинените гърнета на прозореца.

Сбогом

Разделихме се с тези малко думи. Разцелувахме се по нашенски. Станислава Т. наблюдаваше от прозореца как той уморено се отдалечава по улицата. После, въздишайки, взе да рови с пръст тъмните бучици в своите саксии.

– Казвате, че напролет филизите са такива, че и слънцето се вплита в тях? – попита сякаш за себе си, без да се обръща.

Нямах сили да добавя каквото и да било.

КРАЙ

© Горан Петровић
© 2005 Жела Георгиева, превод от сръбски

Горан Петровић

Сканиране, разпознаване и начална редакция: Вася Атанасова, 2009

Издание:

Горан Петровић, „Ближен“

Издаелство „Балкани“, София, 2005, ISBN 954-9446-15-8

Подбор и превод: Жела Георгиева

Горан Петровић, „Острво и околне приче“, 2002, „Ближњи“, 2003

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10398>]